

FÖRSVARSMAKTEN

Totalförsvar för ett starkare Gotland

Slutrapport för regeringens uppdrag till
Försvarsmakten och Länsstyrelsen i
Gotlands län

Bilaga 18: Samverkan mellan Frivilliga
Försvarsorganisationerna (FFO) och offentliga aktörer på
Gotland – Pilotmodell för utveckling 2021-2022

Utgiven av: Länsstyrelsen i Gotlands län

Slutrapportens diarienummer: 459-3824-2017

Kontaktperson: Inger Svenserud, Länsstyrelsen i Gotlands län

Tryckår: 2022

Slutrapporten med bilagor finns att hämta i PDF-format på Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/gotland

Samverkan mellan Frivilliga Försvarsorganisationerna (FFO) och offentliga aktörer på Gotland

Pilotmodell för utveckling 2021–2022

Frivilliga Försvarsorganisationernas
Samarbetskommitté Gotland (FOS)

Bakgrund

De frivilliga försvarsorganisationerna har en lång och stark tradition i vårt land. Deras verksamhet regleras i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet.

Försvarsberedningen (DS 2017:66 - Motståndskraft) betonar att de frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i det svenska totalförsvaret och att den behöver utvecklas ytterligare. Det handlar om att förmedla kunskap och kompetens, stärka engagemanget för totalförsvaret och utveckla samhällets funktionalitet under höjd beredskap och krig. De arton organisationerna, som räknas till gruppen frivilliga försvarsorganisationer, är redan idag organiserade och har strukturer för att planera, styra och leda frivilliga i utbildning, övning och skarpa insatser.

Enligt förordningen (1994:524) ska myndigheter med uppgifter inom totalförsvaret ange mål för utbildning av frivilliga inom totalförsvaret liksom vilken utbildning som bör genomföras, lämna underlag för upplysningsverksamhet, teckna avtal, registrera och krigsplacera, samt i övrigt stödja den frivilliga försvarsverksamheten.

I Motståndskraft poängteras att det behövs förändringar för att de frivilliga försvarsorganisationerna ska kunna bidra till uppbyggnaden av ett starkt totalförsvär. Civila och militära myndigheter måste tydliggöra sina behov, specificera utbildningskrav, organisera och erbjuda övningstillfällen, samt inbjuda till tidig dialog i planeringsprocesserna.

En gemensam modell för samverkan

En modell har utvecklats av de frivilliga försvarsorganisationerna på Gotland – representerade av Frivilliga Försvarsorganisationernas Samarbetskommitté Gotland (FOS), Region Gotland, Länsstyrelsen i Gotlands län och Försvarsmakten på Gotland. Länsstyrelsen ansvarar för att samordna utvecklingsarbetet. Modellen ägs gemensamt av parterna och har förankrats i respektive medverkande organisation. Även det fortsatta utvecklingsarbetet ska ske i samverkan.

Modellen kan även fungera som stöd för samverkan mellan fler uppdragsgivare och andra frivilligorganisationer. Nya uppdragsgivare kommer att betraktas som användare av modellen.

För frågor rörande modellen hänvisas till Inger Svenserud, Länsstyrelsen (inger.svenserud@lansstyrelsen.se).

Syfte

Modellen möjliggör en systematiserad samverkan mellan i första hand de frivilliga försvarsorganisationerna och Region Gotland, Länsstyrelsen och Försvarsmakten i syfte att bidra till goda förutsättningar för totalförsvaret och därmed också stärka krisberedskapen på Gotland.

Mål

- Modellen är framtagen, förankrad och används som gemensam styrning för samverkan mellan de frivilliga försvarsorganisationerna och Region Gotland, Länsstyrelsen i Gotlands län och Försvarsmakten på Gotland.
- Modellen möjliggör för andra aktörer att ansluta.

Modellen

Utvecklingsarbetet har bland annat utgått från MSB:s uppdragsredovisning "Översyn av de frivilliga försvarsorganisationernas roll i totalförsvaret". Den framtagna modellen som består av nio steg, ska ses som cirkulär. Stegen återupprepas med de justeringar som utvärderingen pekar på, år för år. Kvalitetssäkringen kan bygga på den klassiska PGSA-cykeln¹. Metoden för uppföljning presenteras helt kort under processteg åtta (uppföljning och utvärdering, se nedan).

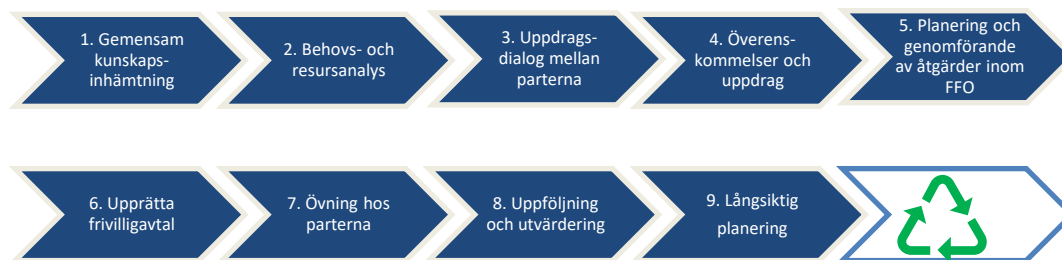
Länsstyrelsen har enligt förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap, ansvar för att samordna och stödja civila aktörer i länet vad gäller både krisberedskap och i höjd beredskap.

Varje uppdragsgivare som ansluter till samverkansmodellen behöver ha en egen inre organisation som klarar att hantera de åtaganden som följer av processtegen. Stöd för detta kan med fördel på förhand efterfrågas från någon av de ansvariga parterna.

För att skapa en stabil grund för samverkan på längre sikt är det angeläget att alla deltagande parter ser över kopplingar mellan arbetet med förstärkningsresurser och organisationens egna strategiska dokument.

Modellens nio steg beskriver arbetet under ett år. Regler kring säkerhetsskydd, upphandling etc. ska beaktas i relevanta steg. Processtegen är kronologiska, men arbete i stegen kan ske parallellt. I modellen används i huvudsak begreppet "uppdragsgivare" för att beskriva aktörer som ger uppdrag till frivilligorganisationerna. Frivilliga försvarsorganisationer förkortas FFO.

¹ Planera, Göra, Studera, Agera

1. Gemensam kunskapsinhämtning

Första steget handlar om att skapa en gemensam plattform för arbetet. Detta kan genomföras som en utbildning tillsammans med en workshop. Deltagare är representanter för FFO och uppdragsgivarna. Utgångspunkterna kan vara dokument "Översyn av de frivilliga försvarsorganisationernas roll i totalförsvaret", en presentation av de frivilliga försvarsorganisationernas uppdrag och resurser, en genomgång av aktuell juridik, avtalsfrågor, säkerhetsskydd, samt en genomgång av modellen och ett resonemang kring förväntningar. Här poängteras vikten av att varje uppdragsgivare har en egen inre organisation som klarar de åtaganden som krävs.

När alla processteg är genomarbetade en gång kan steg ett med fördel samplaneras med steg nio i modellen. Om nya aktörer ska tas in i arbetet kan tillfället delas upp så att nya bjuds in till steg ett och redan deltagande uppdragsgivare kommer in något senare i programmet - när steg nio tar vid. Det ger samtidigt möjlighet för nya aktörer att presentera sig själva och sin organisation för övriga.

2. Behovs- och resursanalys

Uppdragsgivarna arbetar var för sig med sina behovsbeskrivningar och kravspecifikationer. Utgångspunkten ska vara att komma igång med samverkan kring några angelägna områden och behovs- och kravbilden behöver därmed inte vara fullständig från början. Volymen får växa fram efterhand och ingår i steg nio i modellen.

Samtidigt kartlägger och dokumenterar de frivilliga försvarsorganisationerna sina resurser och sin utvecklingspotential – på kort sikt (1–2 år).

3. Uppdragsdialog mellan parterna

Uppdragsgivarna framställer sina behov och skapar en samlad behovsbild. Steget ska också tydliggöra "gap" mellan behov och resurser så att utvecklingsarbetet kan ta fart inom rätt områden. Länsstyrelsen verkar vid behov för en balanserad fördelning av resurser i syfte att stärka totalförsvaret i samband med höjd beredskap.

Uppdragsdialog förs sedan mellan de parter som ska etablera ett konkret samarbete. I den dialogen ska uppdragsgivarna precisera sina krav på kompetens, placering i säkerhetsklass och eventuellt behov av krigsplacering.

4. Överenskommelser och uppdrag

I det här steget upprättas tre nivåer av avtal, varav två med organisationer och ett med individ.

Först upprättar parterna ett övergripande avtal som reglerar ansvar, övnings- och utbildningsfrågor, försäkringar, ersättningar, åtaganden och villkor.

Därefter upprättas uppdragsavtal som specificerar förutsättningar och krav för respektive roll. Därmed kan flera uppdragsavtal behövas, om uppdragsgivaren har behov av olika kompetenser. Överenskommelser i de här stegen är på organisationsnivå och ska vara skriftliga.

Slutligen upprättas avtal mellan uppdragsgivare och den frivilliga som ska utbildas av den frivilliga försvarsorganisationen. Dessa utbildningsavtal tydliggör den enskildes skyldigheter i samband med utbildning och tjänar även som information till den frivilliges arbetsgivare. Avtalet ska vara skriftligt.

5. Planering och genomförande av åtgärder inom FFO

Utifrån överenskomna samarbetsområden planerar och genomför FFO åtgärder som tar sin utgångspunkt i uppdragsgivarnas behov och kravspecifikationer. Processteget omfattar därmed exempelvis rekrytering, utbildning och information till den frivillige.

6. Upprätta frivilligavtal

Det här steget består av två delar.

I den första delen ska eventuell säkerhetsprövning genomföras hos uppdragsgivaren. I steget ingår även att säkerställa att rekryterade individer inte är anspråkstagna för olika oförenliga roller.

I den andra delen upprättas avtal mellan uppdragsgivaren, frivilligorganisationen och den frivillige. Avtalen reglerar ansvar, övnings- och utbildningsfrågor, försäkringar, ersättningar, åtaganden och villkor mellan den frivillige och uppdragsgivaren.

Avtalet avser tjänstgöring inom totalförsvaret och innebär även att avtalspersonal ska krigsplaceras av uppdragsgivaren. Dessa avtal omfattar inte tjänstgöring inom fredstida kriser och behöver vid sådana fall kompletteras med anställningsavtal. Steget kan även omfatta utbildning hos uppdragsgivaren avseende exempelvis system och rutiner.

Överenskommelserna ska vara skriftliga.

7. Övning hos parterna

När förstärkningsbehov är identifierade och utbildning genomförs återstår kontinuerlig övning. Övningsplaneringen behöver vara långsiktig och övningsmål för parterna ska vara tydliga för alla. Det vilar ett stort ansvar på uppdragsgivarna vad gäller att erbjuda övningstillfällen, samt följa upp och revidera övningsplaneringen. I det här processteget ingår också utbildningsplanering på lång sikt.

8. Uppföljning och utvärdering

PGSA-cykeln kan användas som stöd både för hela processen och för de olika processtegen. Den ger en övergripande vägledning och kan sedan kompletteras med olika former av utvärderingsverktyg som t ex enkäter, fokusgrupper, intervjuer mm.

9. Långsiktig planering – att följa utvecklingen

MSB bedömer att det inom civilt försvar nationellt finns behov av 40 000 frivilliga från de frivilliga försvarsorganisationerna fram till 2030. Som delmål anger man 20 000 fram till 2025. Dessa frivilliga ska då vara utbildade utifrån offentliga aktörers behov.

Detta ger en fingervisning om vilken utmaning parterna står inför. I arbetsprocessen ingår därför årligen ett processteg där parterna tillsammans tar del av nya stödmaterial, utvärderingsresultat, finansieringsmöjligheter, eventuella nyheter i regelverk mm. Detta i syfte att följa utvecklingen i landet och ta del av det utvecklingsarbete som sker nationellt samtidigt som Gotlands särskilda förutsättningar ska beaktas. Utifrån detta görs eventuella revideringar av modellen. Resurser vid revidering kan vara sakkunskap inom juridik, HR och säkerhetsskydd.

Tidplan

Cykeln är beräknad för cirka ett år. Processen planeras med fördel parallellt med ordinarie verksamhetsplanering och uppföljning. Steg 1 skulle då kunna genomföras i september/oktober för att ingå i verksamhetsplanering och budget för kommande år. Vissa steg tas genom möten där alla parter deltar (samverkan), andra steg verkställs i egen organisation (inre arbete) eller mellan uppdragsgivare och aktuell frivilligorganisation (uppdrag/avtal). Tidsangivelserna ska ses som riktlinjer och stöd för processens genomförande.

Bilagor (under arbete)

Mall. Överenskommelse avseende resursförstärkning inom totalförsvaret

Mall. Uppdragsavtal

Mall. Avtal med frivilliga vid utbildning

Mall. Frivilligavtal för tjänstgöring inom totalförsvaret